

МУКЪАЯТ ХЪУХЪ!

ОРВИ-дик ва грипидик азарлу хъайи дуьшуьш-рин кьадар артух хъу-ники Дагъустан Республикадин 42 школада ва аялрин 3 бахчада карантиндин жуьредин сергъятламишдай серенжемар кардик кутунва. Идан гъакьиндай РД-дин здравоохраненидин министр Татьяна Беляевади хабар гана. И вахтунда ада къейд авурвал, республикада респираторный азарар акагун 37 процентдин артух хъанва. 7-14 йисан яшда авай десте и рекъемди 45 % тешкилна. Амма кьве дуьшуьшдани азар акатунин эпидемиядин сергъят хкаж хъанвач. Идахъ галаз санал ада лагъайвал, алай вахтунда Дагъустанда аялрик ОРВИ акатунин залан дуьшуьшар малум туш. Ахтармишдайла, абуруз гъак COVID-19 азардиз талукъ диагностикани киле тухузва.

РАЙАДМИНИСТРАЦИЯДА СОВЕЩАНИЕ

ЖАВАБДАРВИЛЕЛДИ

ЭГЕЧИН

Даш АЛИЕВ

7-декабрдиз райондин активдин нубатдин совещание, йикъан месэлайр райж авуналди ва сифте гаф рахуналди, Ахцегъ муниципалитетдин килин заместитель Вадим Агъасиева ачухна ва киле тухвана.

Налогар кватунин месэладай ада гаф райадминистрациядин экономикадин отделдин начальник Фатима Агъмедавадиз гана. Ада къейдна хъи, гылевай йисан 11 вацран делилралди, районда налоггар кватунин тапшуругъар эмен-нидай 11 ва чилин налогдай 38,1 процентдин килиз акъуднава, налогринбур тушир гъакъи – 31,2%. Гъакъикъатда налогрин планар вири СП-ра ацурнава, анжах са миллионни 800 агъзур манат пул СП-рин сётрилай транспортдин налогрин буржарай къуьнава. Нагагъ йисан килий чал 22 миллион манатдилай артух транспортдин налогрин буржар алайтла, гила 19 млн. манат алама. Эхиримжи вахтунда сударин кьарарралди райондин идарайрилай 200 агъзур манат социальный взнострин буржарин пулар ахлуднава.

2022-йисан подпискадин гъакъиндай малумат «Цийи дунья» газетдин редактор Дашдемир Шерифалиева авуна. «Къенин йикъалди райондин идарайрин коллективри санлай 1140 экземпляр «Цийи дунья» (план 1500 я), 547 «Лезги газет» (план 700) ва 39 «Дагъустандин правда» (план 50) газетар кхъенва. Ахцегъа, Х.Тагъиран тварунихъ галай парка кардик кутунвай «Роспечатдин» киоскда газетринни журналрин кьиметар ужуз хъуниди парабур абур гъанай кхъизва. Подпискадин месэладив лап жавабдарвилелди эгечинавай идарайрикай сад ЦРБ я. Ина килин духтур Митгъедин Мурсалован гуьзчивилик кваз 155 «Цийи дунья», 102 «Лезги газет» ва 5 «Дагъустандин правда» йисанбур кхъенва, саграй! Подпискадин кваллах давам жезва», - лагъана ада.

Совещанидал гъакъиндай авай гъаларин ва азардин вилик пад къун патал рапар ягъунин, эпидемкьуллугъди киле тухузвай серенжемарал амал авунин месэлайрал акъавзна.

Эхирдай Вадим Агъасиева алагай совещанидин тапшуругъар киле тухузвай гъал ахтармишна, СП-рин килеризин идарайрин руководителриз чпин кьуллугърин везифайрив жавабдарвилелди эгечлуниз эверна.

РД-дин АХЦЕГЪ РАЙОНДИН ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

1928-йисалай акъатзава

№49 (8809), арбе

12+

ЩИШИ ДУЬНЬЯ

8-декабрь, 2021-йис. Газет гъафтеда садра акъатзава.

Къимет 10 манат

АХЦЕГЪА ЖЕГЪИЛРИН ЦЕНТР АЧУХНА!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

3-декабрдиз, волонтеррин Халкъарин арадин йикъан вилик, Ахцегъа метлебул вакъна хъана: РФ-дин «Яшайишдин активвал», «Образование» милли проектрин сергъятраваз жегъил натуралистрин станциядин дараматда «Алакьдай хъсанвал ая!» ландшадик кваз волонтервиллиз куьмекдай ресурсрин-мумкинвилерин центр ачухна. Шадвилдин мярекатда Ахцегъ муниципалитетдин кыл Осман Абдулкеримова, РД-да жегъилрин крарин рекъый министр Камил Саидова, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Мегъамед Алиханова, республикада «Гуьгуьллувили крарик кыл кутун гегъеншардай центр» ДРОО-дин руководителдин заместитель Рашид Абдуллаева, киле райондин жегъилрин парламентдин председатель Рустам Шакиров авай жегъилрин дестеи ва гзаф масабур иштиракна. Тамадавал райондин куьлтурадин управленидин начальникдин заместитель Сулейман Сулейманова авуна. Къейдин, РД-дин жегъилрин крарин рекъый Министерстводи им республикада кардик кутунвай къуд лагъай центр я. Ихътин дикъетдиз райондин жегъилар республикадин «Хъсан крарин регион» конкурсда гъалибвал къачуналди лайихлу хъана.

Адет хъанвай къайдада лишанлу лент атлайдалай къулухъ иштиракчийри жегъилрин мергъяматлу крарин центрдин залда чкаяр къуна. Рахун патал сифте гаф «Ахцегъ район» МР-дин кыл Осман Абдулкеримова къачуна:

- Гуьрметлу мугъманар, шадвилдин мярекатдин иштиракчийр! Къе зун ва райондин жегъилар патал лап шад йикъарикай сад я. Къвед-пуд варз вилик Ахцегъ райондин жегъилриз чпин килди къулай квал жеда лагъана чна садани фикирнавачир. Чун сад хъана алахъайтла, алак тийир са карни авач. Бажарагълу, мергъяматлу жегъилрин куьмекдалди Ахцегъ район яшайишдин ва экономикадин жигъетдай вилик тухуниз, Ахцегърин виликан машгъурвал арадал хкуниз и центрдилай куьмек жеда.

Вахт йигиндиз физва ва эхиримжи йисара район гъар са патахъай хъсанвилехъ дегиш жезва, чна жегъилриз райондин общественный крара активныйдаказ иштиракдай, чпин мумкинвилер ачухардай мумкинвилер гузва. И центр-квал абурун мурадризни мумкинвилериз рум гудай къетлен чка я. Райондин жегъилрин месэлайриз дикъет гуналди, ина махсус центр ачухунай республикада жегъилрин крарин рекъый министр Камил Рамазанов, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Мегъамед Алиханов пара кьадар сагърай! Гила чи жегъилриз республикадин ва уьлкведин майданра Ахцегъ райондин твар, таъсиб лайихлудаказ хуьдай мумкинвилер ачух жеридак чи умуд квал. Чна чи патай абуроз алакьдай вири жуьредин куьмекар гуда... - гафарилай къулухъ райондин регъберди Камил Саидоваз ва Мегъамед Алихановаз республикада жегъилрин волонтервал вилик тухунай ва Ахцегъ райондин жегъилриз куьмекар гунай муниципалитетдин патай Чухсагуьлвили чарар гана.

- Къе сифте яз Ахцегъиз атана, ина жегъилрин квал-центр ачухдай мумкинвал хъунал зун пара шад я, - ихтилатна республикада жегъилрин крарин рекъый министр Камил Саидова. - Йикъан чалавалди

чун «онлайн» къайдада алакьада авай. Дагъустанда волонтерство кардик квал 2010-йисалай чи тешкилатар вири муниципалитетра, вузрани сузра, гъатта бязи школайрани авай пандемиядин четин шартлара волонтервал, клевайбуруз хушу-

налди куьмекун (им дагъвийрин ивидик квал килих я) адетдин кардиз элкъвена. Амма Ахцегъа ачухнавай центр къетленди я. Чкадин жегъилрин ихтиярда гегъенш, къулай квал тунай, герек тир вири куьмекар хиве къунай райондин руководство сагърай. Жегъилрин мумкинвилер ачухарун, игътияж авайбурун гыл кьадай программаяр уьмуьрдиз куьнуьрмишишун патал гуьгуьллувал, яни добровольчество артмишдай ресурсрин центр герек оргтехникадалди тадаракламишиз, жегъилриз гъар жуьре форумра иштиракиз чна куьмекда. Гьелбетда, жуван вахт ва такъатар серфна, гуь-

гуьллувилелди масадан куьмекдиз къез нилай хъайтлани алакьдач. И кар патал тербиялу, регъимлу михъи рикл авай халис ватанперес хъана канда. Аллагъдиз шукур, ахътинбур чаз пара ава. Чи волонтеррин мергъяматлувили гъар йикъан кваллах активламишун патал чи жегъилриз жезмай къван гъахътин жегъилар желбун важибул я... Ахпа ада РД-дин жегъилрин крарин Министерстводи патай райондин активный са жегъе жегъилриз: М.Селимхановаз, Г.Гьамзабеговаз, М.Менафоваз, А.Насироваз, Ф.Башироваз, Р.Шакироваз, Н.Юзбеговаз, С.Муртузалиеваз Чухсагуьлвили чарар гана.

РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Мегъамед Алиханова къейд авурвал, Ахцегъа жегъилрин, волонтеррин мумкинвилерин центр ачухуналди, райондин ва республикадин руководстводи чи жегъилри-вай мергъяматлувили, чирвилер къачунин, пеше хкъагъунин ва не-тижада район экономикадинни куьлтурадин жигъетдай вилик тухунин месэлайра агалкъунар гуьзетзава.

ишдин, медицинадин, образова-нидин, хатасузвал хъунин ва бязи маса хилерай чирвилерни тежриба гузва ва кваллахда куьмекзава. Гила квез республикадин ва уьлкведин чирвилерин центрайра ва жегъилрин форумра иштиракдай, жуван программаяр туькуьрдай, пулдин грантар къачудай, Пушкинский кардай республикадин ва федеральный музейрикайни куьлтурадин метлебдин серенжемерикай менфят къачудай мумкинвал ава. Анжах виликамаз чун заявкадалди хабардарна канда. Рекъерин вири харжияр чна чал къачузва, - лагъана вичин нубатда республикада «Гуьгуьллувили крарик кыл кутун гегъеншардай центр» ДРОО-дин руководителдин заместитель Рашид Абдуллаева.

Мярекат, чай ва ширинлухар алай столрихъ ачуьна, райондин жегъилринни муниципалитетдин килин ва атанвай багъа мугъманрин арада суал-жавабдин тегъерда ачух риклин мажбурвилелди тушир тегъердин суьгъбетда давам хъана. Месела, райондин жегъилрин кра-

И рекъе куь сифте кыл кутунриз, гьелбетда, чна къуват гуда. Къезвай йис республикадин регъбер Сергей Меликова образованидинди яз малумарнава. И жигъетдай и центр лап вахтунда кардик кутунвай хъсан майдан я.

- Ахцегърин жегъилрин центр гила чи уьлкведин 85 субъектдин волонтеррин сад тир кьурулушдик акатда. Чна квез, гуьрметлу жегъил волонтерар, (республикада 100 агъзуралай гзаф волонтерар ава) общественный крарин гъар жуьре рекъерай чирвилер къачуз куьмекда. Чна волонтервили, яни обществодиз ва игътияж авайбуруз экологиядин, куьлтурадин, яшай-

рин рекъый пешекар Айвар Насирован суалдиз жаваб яз, жегъилрин крарин рекъый РД-дин министр Камил Саидова лагъайвал, алуьзавай 2022-йисуз Ахцегъ района республикадин жегъилрин махсус форум тешкилда.

Эхирдай Осман Абдулкеримова райондин экономика ва жематдин яшайиш хъсанарунин карда не-тижалудаказ санал кваллахунай ва акъалтзавай несил мергъяматлу-лин краралди тербияламишунай жегъилрин крарин рекъый РД-дин министр Камил Саидоваз, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Мегъамед Алихановаз чухсагуьл малумарна.

ТЕРБИЯДИН МЕСЭЛАЙРАЙ

ГЪУЪЖЕТАР АРАДАЛ ГЪИМИР

М.НАРИМАНОВ,
журналист-педагог, РД-дин культурадин лайихлу работник

Жегьил хизанда аял пайда хъайила, гзаф бадейри бицекрихь гелкъуьна ва тербияламишуна чпин куьмек теклифиз эгечIда. Амма, гъайиф хьи, абуру кIвалахдал фидалди чпиз аялрин дидейри ва бубайри гузвай меслятрал тек-бир дуьшуьшра амалзава. И себедикди гзаф вахтара гъуъжетар арадал къвезва.

Виликдай аялар 37 градусдин чими авунвай це чуьхуьдай, гила лагайтIа, абур куьрпе яшдилай эгечIна лигимарун патал 33-34 градусдин ва гьадалайни тIимил температура авай це чуьхуьзва. Советрин Союзада аялриз калин нек ва мижеяр гузвай. Исятда чпик герек тир вири витаминар квай некIедин къаришмаяр ава. Виликдай таза аял мягкемдаказ пекерик кутуна кIаниди чидай. Амма куьне фикир це: чилин винел вичин шарагдиз юзадай мумкин-вал тагузвай чан алай са шейни авани? Идазни килиг тавуна «интернетрай тир куь ахмакь рахунриз» яб тагана баде, гьелбетда, вичин адегдин рекъай фида.

Бес вуч ийин? Квез исятда уьмуьр хейлин дегиш хъанвайдан ва виликдай дуьз акур кра-рихь гила метлеб амачирдан гъакьиндай муь-куь тереф гъавурда тваз кичIе жемир. Куьне шартI эциг: эгер бадедиз аялдрихь гелкъуьнин карда иштиракиз кIанзаватIа, ада и кар цийи кьайдайралди кылииз акъудна кIанда. Къанни цIуд йис идалай вилик кьабулай тербия гуни-н кьайдаяр алай аямдинбурулай хейлин тафа-ватлу жезва. Гилан бадейр ва чIехи бубаяр ая-лар тирла кIеви шартIара хуьзвай. Абуру чпин аялар хайила, виринра ахьтин фикир авай хьи, вердиш тахьун патал аял гьилерал къачуна виже къведач. Куьрпе дикъетсуздаказ туна кIанда: гъараяр авуна ам эхирни секин жеда.

Ингье гъавилий абуру гьелени бицекдрихь галаз алакьайра чимивилин ва кIанивилин важиблублин метлеб аннамишзавач. ИкI тахьун патал диде-бубайри адан уьмуьрда иштиракиз чпин аялдрихь галаз алакьада авай вирибуруз гьасятда кьайдаяр тайинаратIа хъсан я. Абур гъавурда акаьдайбур ва чпел вирида амал авуна кIанибур хъана кIанда.

Бадейрихь са гунагь ава: абуру чпин хту-лар кефи хан тийиз хуьзва, яни кстахарзава. Месела, аял чIехи жезвай хизанда адан гьар са члендин хиве нянин тIуьнрилай къулухь вичин кьаб-къажакь вичи кIватI хьувунин ве-зифа хьун мумкин я. Амма гзаф дуьшуьшра бадедин патав гвай аялдивай и кар истемиш-дач. ЧIехибур вири крар чпи кылииз акъудиз гъазур я. Гъа икI бицек зидвилера (диссонан-сда) гьатзава ва вичи-вич гьикI тухун лазим ятIа, ам гъавурда акаьзвач. ГьикI лагайтIа, вич патал метлеблукь ксари адавай гьар жуьре крар истемишзава.

Ихьтин шартIара вуч авуна кIанда? Ди-де-бубайри аялдрихь галаз алакьайра ихтияр гузвай ва кьадагъаяр эцигзавай крарин гъакь-индай бадейр хабардар авун важиблу я. Эгер абур ихьтин фикиррихь галаз рази туштIа, бадейриз талуьк тир газетрин макъалаяр, кесерлу авторрин ктабар къалурна кIанда. Герек абуруз икI вучиз авуна кIанзаватIа субут ийин. Идахь вичин нетижа хьун лазим я, вучиз лагайтIа бадедизни бицек адан диде-буба-дилай тIимил кIандач эхир.

Аял чIехи ийиз куьмек гудайла, бадеди вичиз хабарни авачиз куь хсуси хизандин уьмуьрдал фикир желбун мумкин я. Ада вири крариз итиж ийиз башламишзава: хуьрек гъа-зурун, суьрсет маса къачун, вахт куьчуьрми-шун. Ада дидеди кьадарсуз гзаф кIвалахзава ва аялдрихь галаз тIимил вахт куьчуьрмишзава лугъуз вичин наразивал къалурун мумкин я: «Куьне ктабар кIел тавуна къугъунар вучиз ийизва?». Бес вуч ийин? Куьне жуваз сергъа-тар тайинариз чира. Цийи хизан яратмиш-завайла жуван дидедиз ва къаридиз кылииз акъудиз жедай крарин ва кьайгъуйрин сергъят эциг. ТахъайтIа квез герек авазни, авачизни яшайишдин меслятар гзаф арадал къведа.

Адет яз, чIехи несилдрихь аялар терби-яламишунин карда жуван фикир ава. Гзаф дуьшуьшра чIехибур хтуларни алаз ам ачу-харда. Куьне жува-жувак ихьтин гьаларикай фикир ая: аялри надинж амаларзава, диде абур секинариз алахъзава ва чIурукIа тухунай ада аялар ширинлукхрикай магърум авуни кьурху гузва. Гъа и вахтунда дидединни аялрин арада вичин баянар гваз баде акъваззава: «Куьне дидедиз яб гумир! ЧIурукIа тухумир, ахпа куьн морожнийар къачуз фида». Гъа икI диде-

бубадин кесерлувал квахъзава: аялриз абуруз туьгметар ийизвайди аквазва ва гъавилий абурун гафарихь кьиметни жезвач. Гъа икI ихьтин месэла къвердавай хчи жезва. Куьн икьрар хьун лазим я хьи, чIехибуруз туьг-метар ва абурулай наразивилер аял алачир чкадал авуна кIанда.

Вахтунин кьитвиллиз килигна бязи ди-де-бубайри чпин аялар яргал вахтуналди бадедин патав тазва. Абуру акI фикирзава хьи, бадедихь галаз аялриз хъсан жеда. Амма чIехибур чеб тухузвай тегьердиз килигна аялри абурулай чешне къачузва. Эгер диде-ди ва бубади кIалахдин кьизгиввал себеб

яз бицек бадедив тазватIа, ам патал гъа кIвалахдикай вичиз виридалайни мукьва ин-санар такунин себеб жезва. Идалайни башкъа, эгер чIехибур чеб кIевиз галатзава лугъуз шикаятар ийиз хъайитIа, аялдиз вичизни зегьмет чIугваз кIан жедач.

Ибур хъсан гьалар туш. Сифтени-сифте жуван рабочий график са мураддрихь рекъе тваз ва жезмай къван мукьвал-мукьвал аял-рин патав жез чалишмиш хьухь. Йикъан вахтунда куьн авачирла бадедивай хтулдрихь галаз ацуькун тIалабиз жеда. Амма мумкин-вал хъанмазди аял кIвализ хутахна кIанда. Эгер бицек диде-бубадихь галаз чIехи жез хъайитIа, вахт алатайла адан кыле абурун кьизгивал кIвалахдин ва идалай къулухь жедай шадвиллин гуьруьшдин арада авай алакьа тай-ин жеда. Амма диде-буба тIимил акваз аялди бадедихь ва чIехи бубадихь галаз гзаф вахт куьчуьрмишзаватIа, ада вич диде-буба патал залам пар хьиз гьиссда.

Аялдрихь гелкъуьнин карди гъамиша жавабдар къарарар кьабулун истемишда. Эгер абур диде-бубади кьабул тавуртIа, и кар бадеди гьиле къазва. Адан тербия лагайтIа, патологиядив гекьигиз жедай кьадарсуз еке кьайгъударвилелди тафаватлу жезва. Чир хъана кIанда хьи, диде-бубайри аялдин сагъламвиллин гъакьиндай кьайгъударвал та-мамвилелди чпин хивез къачун лазим я. Эгер куьне са вуч ятIани тавун тIалабзаватIа (тIуьн тагун, парталар алукI тавун, шейэр маса къа-чун тавун), куьне герек вири шейэр чпи вугана кIанда. Баде аялдал парталар алукIиз гъазур ятIа, ада вуч алукIдатIа лагь. Гъа и тегьерда маса кьайгъуярни кылииз акъудур.

Аялдал кьадарсуз гзаф къаюмвал авун-ни герек авай кар туш. Бадеди вичин хтул-дал чими гъаваяр авайлани са шумуд кьат парталар алукIун мумкин я. Сейирдизни аял катиз ва вичивай адав агакъариз тежез кичIезвайвилай, бадеди хтул тухузвач ва я адан чкадал са гьихьтин ятIани кIвалин ве-зифаяр тамамарзавач. Гьелбетда, адаз аялдиз куьмекар гуз кIанзава. Амма идакди диде-бубаяр патал цIийи месэлаяр арадал къвезва. Ихьтин шартIара абурун аялдиз чIехи жез хейлин четин я эхир. Куьне чIехибуруз вахт

куьчуьрмишун патал жуван кIвализ атун теклиф ая. Къуй абуруз паталай аялди кIвале вичи-вич тухузвай тегьер, абурун хиве авай везифаяр чир хьурай. Ахпа квевай бадедивай ва я чIехи бубадивай чпин кIвалени и кьай-дайрал амал авун тIалабиз жеда.

Ахтармишунри къалурзавайвал, диде-бу-байрин патав яшамиш жезвай аялрив гекъи-гайла бадейрин ва чIехи бубайрин гъамишан къаюмвилек квай гзаф аялар кьадардилай артух куьк хьунин кьурхулувал ава. Мергъа-матлувал авай яшлу инсанри гзаф вахтара кстах аялриз кIанивал ийида. Абуруз чизва: чпи кстахвилер авунмазди ва вилерилай нахъвар ахъайнамазди абуруз кIвале кьадагъа авунвай тIуьнар гуда. Гъавилий чIехибуруз артухан заламвал авай аялрихь хьун мумкин тир азарар чир хъана кIанда (аллергия, диабет, рикIин кIвалах кьайдадикай хкатун, астма). РикIел хуьх: алай аямдин дуьньяда сагълам-виллиз кьурху каш чIугуни ваъ, калорийрин артуханвили гузва.

Аял кIан хьуникди бадеди адан рикIе акур герексуз вуч тIалабун хъайитIани кы-лиз акъудзава. Гъавилий баде аялдрихь галаз

маса кIа рафтарвал авун патал адав эгечIзавай тегьер дегишариз чалишмиш хъана кIанда. Жегьил диде-бубайри бадедиз гузвай дикъ-ет артухаруникди адахь галаз гьар йикъан алакьаяр хвена кIанда. Вич кIанзавайди акун бадедиз вичин хтулдрихь галаз фикир-фагъум авуна вахт куьчуьрмишиз куьмекда.

ЧIехи пай пенсионеркайри хтулриз тербия гуни месэлайра чпин гъавурдик квайвал гьиссда. Ихьтин гьалара жегьил хизанди жез-май къван мукьвал-мукьвал чпин дидедиз ва я къаридиз кьимет гузвайди, абурун уьмуьрдин тежрибадиз гьурмет ийизвайди тестикъарна кIанда. Бадедин артухан къаюмвиллин вилик пад къаз кIан хьуникди адакай тамамвилелди кьерех жемир. Квез гьихьтин куьмек герек ятIа тайинар авурдалай къулухь адавай ам тIалаба. И вахтунда куьмекдай бадедиз чух-сагъул лугъузни рикIелай ракурмир.

Бадеди, дидеди хьиз, вичин аял чIехи хьун четиндаказ кьабулзава. Гъавилий гзаф дуьшуьшра абуруз гъамишан гуьзчивилик ва критикадик а кар кьатIуз кIанзавач хьи, чпин руш ва я хва чIехи хъанва ва абурувай къарарар чпивай кьабулиз, гъакIни жуван уьмуьрдал идара ийиз жезва.

Бес рафтарвилерин гъи жуьре хъсанди я? Гъа икI, дуствилин алакьаяр гъамиша тебрикзава. ЧIехи несилдрихь азад вахт гзаф ава ва адавай хтулдрихь галаз саналди тир ял ягъун итижлуздаказ тешкилиз жеда. Аялар чпин рикI алай кеспидал ашукъар авуртIани хъсан я. Месела, эгер бадедин рикI бустанда кIвалахунал алатIа, адавай хтулар вичихь галаз тухвана абур зегьметдив вердишариз жеда. Эгер чIехи бубадин рикI автомобилрал алатIа, ада и кеспидал аялрин патайни итиж арадал гъун хъсан кар я. И жуьреда азад вахт куьчуьрмишун аялрин кьатIунар артухар-зава ва чIехибурхь галаз авай рафтарвилер мягкемарзава.

Эгер чIехи несилдиз хтулрин психоло-гийдин гьал гъакьикъатдани важиблу ятIа, чIехибур гуьъжетар арадал атун тавун патал вири жуьредин алахъунар авуна кIанда. Ида-лайни гъейри, аялар вири патарихъай вилик фин ва абурухь уьмуьрда агалкъунар хьун патал агалкъзавай несилдиз къулай шартIар яратмишунихьни еке метлеб ава. ...

«ЁЛКА ЖЕЛАНЬИЙ»

Новый год – это время чудес, встреч с самыми близкими людьми и, конечно же, подарков! В преддверии Нового года Всероссийский проект «Мечтай со мной» организует акцию, направленную на то, чтобы во время предновогоднего волшебства как можно больше людей поверили в чудо.

За время существования акции было исполнено **21450** желаний.

В акции могут принять участие следующие категории:

- Граждане с ограниченными возможностями здоровья в возрасте от 3 до 17 лет включительно.
- Граждане с инвалидностью в возрасте от 3 до 17 лет включительно и от 60 лет.
- Дети от 3 до 17 лет включительно и пожилые от 60 лет с состоянием здоровья, угрожающим жизни.
- Дети-сироты и дети, оставшиеся без попечения родителей в возрасте от 3 до 17 лет включительно.
- Дети в возрасте от 3 до 17 лет включительно, проживающие в семьях с доходом ниже прожиточного минимума.

В акции могут принять участие граждане Российской Федерации и граждане, имеющие вид на жительство в Российской Федерации.

Подробнее ознакомиться со всеми условиями участия в Акции вы можете в Положении об организации и проведении Всероссийской благотворительной акции «Ёлка желаний» на сайте [елкажеланий.рф](#)

Какие желания могут быть исполнены?

- Материальные желания**
 - Цифровая техника.
 - Одежда и наряды (костюмы).
 - Игрушки.
 - Спортивный инвентарь и экипировка.
 - Музыкальные инструменты.
 - Товары для хобби.
 - Развивающие материалы, книги.
- Нематериальные желания.**
 - **Поездка** - «Я мечтаю побывать в Москве».
 - **Встреча** - «Я мечтаю встретиться с известным футболистом».
 - **Цель** - «Я мечтаю увидеть за кулисы цирка».
 - **Роль** - «Я мечтаю стать машинистом поезда».

КЦСОН района

ЧИР ХЬУН ХЪСАН Я

* **Кьил тIазвайла**, са гьевчи турбада аваз кьел холодильникдин морозильникада кьурда. Ахпа ам кылин куьвал эцигна, вилер акьална, цIудалай садал къведалди гьисабда. Са шумуд декьикъадилай кылин тIал секин жеда.

* **Зигъин хъсанарун** ва кьил гжи тахьун патал, куьрурнавай жикIяр куьлуь авуна, зур литрдин банка ацIурда, винелай пудан кьве паюниз эрекь илична, гьар юкъуз юзуриз кьве гьафтедин вахтунда мичIи чкада хуьда. Ахпа ам куьзна, шекердин са кIусунал 20 стIал ветьена ишлемишда.

* **Бедендик витаминар** тIимил хъана, иммунитет агъуз аватна, инсанди вич зайифдаказ гьиссдайла, агъадихь галай рецептдикай менфят къачуда: 1 кг клоквадал, 1 кг кIусарнавай ичерал, 2 истиканда авай кIерецдин куьлуь авунвай хвехверал 2,5 кг песокдикайни са истиканда авай цикай гъазурнавай шире илична, 5 декьикъада ргада. Гьар экуьнахь фу недалди вилик хуьрекдин са тIуруна авайди чими цихь галаз хъвада. Са гьафтедилай куьне бедендин кьуват артух, гуьгъуьл ачуь хъанвайди гьиссда.

* **РикIин азарар** авай гзафбуруз картуфдикай хийир жедайди чидач. Картуфдин чкалрик гзаф кьадар калий ва чи бедендиз бес тежезвай жуьреба-жуьре хийирлу маса шейэрни гзаф ква. Гьелбетда, картуфар жува битмишарна-вай химикатар квачирбур хьун лазим я.

Адакай дарман икI гъазурда: чухъ-вена михьи авунвай 4-5 картуфдин чкалрал 0,5 л яд илична, 15 декьикъада ргада. Ахпа ам куьзна, кьурна, фу недалди вилик са истикандин кьатIа авайди хъвада. Ихьтин къаришмади дамарра ивидин гьерекат агъузарда ва рикIин кIвалахни хъсанарда.

САГЪРАЙ, ДУХТУР!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Духтурвилин сенят дуьньяда лап къадим ва эвелимжибурукай сад я. Адав вири де-вицца кьетIен гъурметдивди эгечIзавай. Эгер адетдин инсанди са кас дуьшуьшдай хъиз къутармишайтIа, адаз игитдиз хъиз килигиз, те-брикда, наградаяр гуда. Амма духтурдиз инсандиз куьмекун, ам сагъарун, къутармишун гъар йикъан адетдин кар я. Гиппократан кьинез вафалу, гъилер ва намус миxъи гъахътин духтур герека макъамда вал ацалтун инсандрин бахт я.

И сеферда, Аллагъдиз шукур хъуй, зи бахтунни гъана. ТахъанайтIа вил амачиз амукъдай. Багъда кIвалахдайла вилиз хасарат хъана, тади гузвай. Гъар вацран эхиримжи гъяд юкьуз Ахцегъа меди-цинадин «Самур» комплексдиз Махачкъаладай И.Ш.Исмаилован тIварунихъ галай «Медицинадин вилик фенвай технологийрин центрдай» пешекар къъезвайди чиз, зун гъадан патав фена. Сад лагъай мертебадин дегълизда, офтальмологиядин кабинет-дихъ 4-5 кас азарлуяр мадни галай. Нубат атайла, юкьван буйдин, ачух чинал мили хъвер алай жегъил духтурди зун хушдиз къабулна. Дикъетдивди яб гана, вилер ахтармишна. «Хъсан хъана вун вахтун-да атана. Вилин сетчатка къазунва. Пака, гъяддиз, Махачкъалада чи клиникади квалахзавач. Ислендин сятдин кIуьдиз зи килив ша, лазердин операциядин чарасузвал ава. Гъакъван чIавалди кIелдай, гъатта телевизордиз килигдай ихтиярни авач, чин винелна къатук, ял ягъа жуваз», - лагъана, ада талукъ тир справка кхъена.

Куьрелди, духтурди лагъайвал авуна, ада лазер-дин операция лап хъсандиз кьиле тухвана. СтIун повязкани эциг тавуна, дарманар-вилин стIалар кхъена, талукъ тир теклифар-назначенияр авуна, гъа юкьуз кIваллиз ахъайна. Са вацралай ахтармиш хъувурла, вил хъсан хъханвай, амма са тIимил амай квачъиз.

КIусни дамах, такарбурлувал гвачир бажарагъ-лу офтальмохирург духтурдин кIвалах-хъсанвал рикIелай алудиз жедани къван, за адаз жуван ва, малум хъайивал, адан къезил гъиликай куьмек хъайи цIудралди Ахцегъ, Докъузпара ва Рутул районэгъ-лияр-пациентрин мецелай чухсагъул малумариз кIанзава. Сагърай вун, Шамиль Мегъамедович, чIехи гъарфунилай тир инсанвилин кьени кьилихрай, духтурвилин виниз тир пешекарвилай, масадан дер-дидикай къайгъу чIугунай. КIвачел-гъилел къезил, кар алакьдай бажарагълу пешекар, чкадал жематдиз куьмек жери вилерин хъсан духтур алачиз акурла, вацра садра къван хуьруьн чкадиз къвез, инсанриз куьмекун – им еке шадвал, Аллагъдин патай гунуг я. Къуй ваз чандин сагъвал, яргъи ва хушбахт уьмуьр ва халкъдиз медицинадин рекъай къуллугъунин карда лезет гурай. Амин! Чухсагъулвилин хуш келимаяр чаз гъакI Ахцегъа медицинадин «Самур» центр эцигна кардик кутунвай къегъал хва Жигерхан Сулеймановаз ва Махачкъаладай бажарагълу дух-турдиз теклифнавай «Самур» медцентрдин кьилин духтур Гуьльнара Магъмудовадизни лугъуз кIанзава.

Куьруь къейд. Вичикай ихтилат физвай тарифлу офтальмолог духтур Абдуллаев Шамиль Мегъа-медович 1982-йисуз Махачкъалада, зегъметкеш медени хизанда (буба полициядин отставкада авай

полковник я) дидедиз хъана, ери-бине Хив райондин Кулик хуьрай я. 1999-йисуз Махач-къаладин 30-нумрадин школа, 2005-йисуз Дагмедакадемия

агалкъунралди акъалтIарна. Махачкъалада вилерин азаррин клиникада интернатура кIелай 2006-йиса-лай Махачкъалада «Медицинадин вилик фенвай технологийрин центрда» кIвалахзава. Медицина-дин курсара «Лазерная хирургия флуоресцентная ангиография» методикадай пешекарвилин дережа хкажайвилин сертификат къачунвай вини дережа-дин квалификациядин жегъил духтурдал эхиримжи йисара лазердин офтальмохирургиядин отделение-дин заведишвилин жавабдар къуллугъ ихтибарнава.

- Ахцегъа, санлай Самур дерада жематдиз оф-тальмолог духтурдин игътияж ава лагъана, цIийиз ачухнавай «Самур» медкомплексдиз теклифайла, завай «ваъ» лугъуз хъанач. Ингъе, саки 5 йис я, за гъар вацран эхиримжи гъяд юкьуз (масака жезвач) жуван алатарни гъаз атана, ана пакаман сятдин муь-жуьдалай эгечIна, яргъи югъди азарлуяр къабулзава. Парабуроз гъа чкадал куьмекзава ва 40 далай артух азарлуьриз, Махачкъаладин клиникадиз теклифиз, вилерал лазердин гъар жуьре операцияр авунва. Ахцегъа гъурметлудаказ къабулзавай тегъердал ва азарлуяр къабулун патал яратмишнавай къулай шартIарал зун рази я, пара къадар сагърай!, - лу-гъузва духтурди.

- Шамиль Мегъамедович, вилерин духтур яз, ваз чи жематдиз элкъвена лугъудай гаф-теклиф аватIа, буюр.

- Аллагъ-тааладин инсандиз вичин беден ама-нат яз ганва, гъавиляй хасарат тахъун патал адав игътиягълудаказ эгечIна, хвена кIанда. Гележег хата-баладикай хуьдай, азаррин вилик пад къадай меди-цинадинди я. Инсанри чпи-чеб гъикъван тIебнатдив къадайвал яшаминш жез, уьмуьрдин сагълам къайда тухвайтIа, гъакъван абур сагълам жеда, духтуррин куьмек герека къведач. Им сад. Къвед лагъайди, чи дагъвийрик са хесет ква: са гъихътин ятIани хасаратвал (месела, вилериз), кефсузвал хъайила, вич-вичелай хъсан хъижеда лугъуз ацукъда. Им еке гъалатI, ягъалмишвал я. Кефсуз хъайила ва я кьилел са дуьшуьш атайла, духтурдин кьилив вахтунда атана кIанда.

- Ял ядай юкьуз хушуналди яргъал мнзилдиз къвез, чи жематдиз куьмек ийизвай ва духтурви-лин хъсан насигътат-меслятрай вун пара къадар сагърай, гъурметлу духтур!

ЮМОР

- ШейтIандиз кичIе я Иблисдихъай.
- ГикIа?! Жеч яда! Абур къведни сад я къван!

-Ту-уш! ШейтIан, вичин шейтIанвал авуна – алдатмишна, вичин кар туькIвена, алатда, элясда, Иблисди, тавламишни авур-ла, гъеле къулухъай хуььрез, масани хгуда.

- Яда, вун гъакъван яцIу хъанвани, хва текъейди, вуна, вав рахадайла, чин анихъ ийиз жавабар гуз, гъисаба амачни чун?

- ЯтIа, вири хъиз, ара-къайда хуьз акъ-вазна, рахух ман! Ваз ким дар хъанвани, фуф ацалтна, кIуф зи чинал эциг тавуртIа, ваз дуьньяда авай тIугъвалрикай хабар авайди тушни?! Гъакъван гъафил жедан итим?!

ГЪА АТАЙВАЛ ХЪФЕНА

«Шерифали бубадин насигъатар» ктабдай

Гатфарин вахт. Дагъдин гирведилай элячIна, Ше-кидихъай ййлахриз суь-руьяр хкведайла, ахцегъви Сул-танов СултIанмежидан гъаятда дуьшуьшдай хъиз са хеб гъатда. Йеси хкведатIа лугъуз, вил алаз акъвазай къве йикъалай бутъаз тек гъайван ада вичин дуст чубан Аса-дал тапшурумишда.

- Чан дуст, мад ваз чиди хъи, зун хиперин кар чидай кас туш. Къисметди ганвай и са хеб жуван суьруьдик кутур ман, – тавакъу ийида.

- Башуьсте, дуст кас. Гъам па-тал за ви кефи хадани, – рази жеда чубан.

Са йисалай нубатдин сефер-да хеб куьчар хъувурла, Асада СултIанмежидаз «Яда, атана жуван хипен рабатвал хъия, ада къветхверар ханва» лугъуда. Амма СултIанмежида «Чан дуст, гъелелиг са йисуз вав гамукърай, исятда заз абурун къайгъу чIугвадай мажал авач», – жаваб гуда. Гъа икI, гъар сеферда Шекидихъай хтайла, текли-физ – «ваъ» лугъуз, акуна-такуна, 4-5 йис алатда. Эхирни зарафатсуз туьнт жеда Асад вичин муьфтехур дустунин амалрал.

- Яда, ви са хипекай 70 гъайван хъанва, завай мад хуьз хъижез-вач, къе жуван гъайванрин аявал хъувуртIа хъувуна, тахъайтIа за жу-ваз чирвал ийида, – къетивилелди исетмишда чубанди нубатдин сеферда ййлахдиз хтайла.

- Хъсан я, пака за абур ви суьруьдикай хкудда, – меслят жеда дустар.

Дустарин арадин итижлу сав-

дадикай хабар авай са къуншиди гъа и юкьуз Асад гъавурдик кутада.
- Яда, цавай аватна сиве гъатай са хипекай 70 гъайвандин тамам суьруь гъакIа вахкуз вун ахмакъ хъанвани? Ада харж авур пул, чандал акъулдур гуж авани? Ваъ. Куь арада икърардин са чар-цIар къванни авани, авач. Гъавиляй, ва-кай зун хъайитIа, валлагъ-биллагъ, гъич садни вахкудуч. Ви зегъметдин гъайванар ваз гъалал я.

- ГъакI жедани, я стха, за хуьда лагъана хиве къун хъана эхир, – къве рикIин жеда дуьзенивал гъай чубан.

Амма къуншиди ам вичин гъахъвилихъ инанмишарна, гъайва-нар вахкун тийидайвал жеда.

Месэла икI гуьзет тавур патяхъ дегиш хъана акур СултIанмежида гафарал чIалав къвен тийизвай вичин дуст суддив вугуда. Гъел-бетда, къазидини Асад гъакъарна. Чанда ажугъ аваз кIваллиз хъфида СултIанмежид. Паб-аялдизни се-перар гана, фуф ягъиз, яргъи дегъ-лизда къекъведа ам вуч ийидатIа чин тийиз.

- Я стха, гъикI хъана ви суд-дуван, – туьнт къилихрин чIехи стхадин мецикай кичIе тиртIани, ха-бар такъуна акъвазиз жедач Юсуф-бегавай.

- Сакалани, гъа атайвал хъфена, – себ кваз наразивилин жаваб гана СултIанмежида.

Эхъ, пара кIан хъайила, тIимилни, тIимил кIан хъайила цIимилни жагъидач. Гъар са куьниз вичин къадар-дережа ава, – лугъу-дай бубайрин гъахълу келимайрал амал тавуни кьилел хата-бала гъида.

КВЕЗ ЧИДАНИ?

КУВЕЙТДИКАЙ ИТИЖЛУ ДЕЛИЛАР

□ Кувейт Азиядин девлетлу, амма гъвечи уьлкве я.

□ Ирак, Саудовский Аравия Кувейтдин сергъятрив гъай къун-ши уьлквевяр я.

□ Кувейтда официальный чIалар къвед ава: араб ва ингилис.

□ “Кувейтдин динар” и го-сударствонин пул я. Ам дуьньяда виридалайни багъа пул (валюта) яз гъисабзава.

□ И уьлкведиз жезвай хий-ирдин 95 процент маса гъукума-триз нафт маса гуни тешкилзава.

□ И уьлкведа сиясатдин пар-тияр авач, къанундалди къадагъа я.

□ Кувейтда эмир (регъбер) вирибурун иштираквал авай сечкийрин куьмекдалди хкъазава.

□ И уьлкведин агъа кIанин пенсиядин къадар 3 агъзур дол-лар я.

□ Кувейтвийри тIуьниз гъафни-гъаф гъуьлуьн суьрсатар ишлемишда.

□ Ина ички маса гун ва я хъун къадагъа я, уьлкведа ислам-

дин къанунрал амалзава.

□ Кувейтдин агъалияр патал медицинани образование пулсуз я.

□ Кувейтдин халкъдикай 70 процент масанрай куьч хъанвай-бур я.

□ Ина аялриз 26 йис тамам жедалди пособияр гузва.

□ Кувейтдин ватандашвал къачун саки намумкин кар я.

□ Эгер чкадин духтурривай начагъ кас сагъариз жезвачIа, ам маса уьлкведиз ракъурзава. Гъа са вахтунда вири харжияр гъукуматди вичин хивез къачуза.

□ Кувейтда коммунальный къуллугърин гъакъи гъукуматди гузва.

□ Эвленмиш жезвай жегъил-риз и уьлкведа гъукуматдин патай са шумуд агъзур доллар пишкеш яз гузва.

□ Кувейтда ракъун рекъер ерли авач.

□ Ина къуд миллионни зура-лай гъаф агъалияр яшаминш жезва.

ДОСКАЯР ПИШКЕШНА

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин депутат Мегъамед Али-ханова и мукъва чи райондин образованидин 11 идарадиз шко-ладин доскаяр пишкешна. Вичин сечкийрилай виликан программа-дин сергъятра аваз ада райондин кьилдин школайриз ва алава об-разованидин идарайриз гун хиве

къур цIийи доскаяр ракъурна. Рай-ондин образованидин 11 идаради гъеле цIийи 20 доскадикай менфят къачуз эгечIнава. Чна, райондин образованидин идарайрин регъ-берри, агалкъзавай несилдин па-тахъай къайгъу чIугунай Мегъамед Магъмудовичаз рикIин сидкъидай чухсагъул малумарзава.

Цийи дуьнья

(Новый мир)

Учредитель:

Администрация
Ахтынского района
Республики Дагестан
Главный редактор
Д.Ш.ШЕРИФАЛИЕВ

Газета перерегистрирована Управлением федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по РД 22 января 2019 г. Регистрационный номер ПИ № ТУ 05-00401.

Позиция редакции может не совпадать с точкой зрения авторов, которые несут ответственность за достоверность и объективность предоставленных для публикации материалов. Рукописи не рецензируются и не возвращаются. При перепечатке ссылка на «Новый мир» обязательна.

Адрес редакции и издателя:
368730, РД, Ахтынский район, с. Ахты, ул.Герейханова, д.33.

Телефон главного редактора
8(988)-654-59-49

Электронная почта газеты:
newworld1928@mail.ru

ИНДЕКС 63312

Газета «Новый мир» сверстана и отпечатана в ООО «Типография-М» по адресу: г.Дербент, ул.С.Курбанова, 25. Электронная версия газеты на сайте www.akhty.ru

По вопросам качества печати обращаться в типографию ООО «Типография-М»

Время подписания в печать по графику 14.00.

Подписано в печать 14:00

Газета выходит 52 раза в год.

Тираж 1500 экз.

Заказ № _____